

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1034.

CHICAGO, ILL., 7. JULIJA, (JULY 7,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

"Angleška unija" in ženevska konferenca.
Trideset dni odloga — potem električni stol
ali kaj?
Francija skrajšala vojaško službo.
He's From Missouri.
Avtomobili, potreba, zabava ali smrt?
Žrtve premogovnikov.
Iz Chicaga do Radovoljice.
Matteotti — tri leta pozneje (Filippo Turati).
Moč socialističnih strank narašča.
Kitajska, pomen njene revolucije (Frank Zaitz).
Nemška socialna demokracija in nemški militarizem.
"Hrvatski list" postane dnevnik?
Francišskanski žurnal se ne boji grehov!
"Radnik" v novi "enotni fronti".
Kompanija na železnem okrožju za cerkev.
Letalske tekme.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Od 1. aprila do danes v zapadni Pennsylvaniji.
Prepiri med delavci in med kapitalisti.
Uspeh piknika kluba J. S. Z. v Girardu.
Detroitski klub J. S. Z. za obrambo Sacco in Vanzettija.
Piknik kluba št. 118 JSZ. dobro uspel.
Anton Kristanova predavanja v slovenskih naselbinah.
Klubom JSZ. v vzhodnem Ohiju.
Banket in shod kluba št. 1 JSZ. v Chicagu.
Pritožbe in vzroki (članek na platnicah).
Ali hočete, da JSZ. v tem letu doseže najmanj 1500 članov?
Debs Memorial Radio Fund.
Listu v podporo.
Prispevki za prvomajsko štev. Proletarca.
Zapisnik seje eksekutive JSZ.
Iz upravnništva.

RAZNO.

Divji plameni (Anton Seliškar).
Razglas župana občine Trioglove (I. Vuk).
Portreti.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates: United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign-Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

PRITOŽBE IN VZROKI.

VSAK list dobiva pritožbe. Nekdo ga je naročil, a ga še ni dobil. Nekomu je na naslovniku ime popačeno, in on tega ne mara. Nekdo je naročnino obnovil temu in temu, a na naslovniku vidi, da stvar še ni izravnana. Kako to? Kje je krivda?

Nekdo je list naročil potom zastopnika. Že tri, štiri tedne je tega, a ni prejel še nobenega iztisa. Čemu tolikšna nemarnost?

Vsako jutro in vslej kadar dobi urad kateregakoli lista pošto, so med njo tudi "pritožbe", nekaj uravičenih, večinoma neupravičene.

Pomote so mogoče, pomote se dogajajo, in so človeška lastnost. Pri listih se ne bi smele. In čim manj pomot pri listu, toliko višji je njegov ugled, toliko bolj dokazuje, da so osebe, vposljene pri njemu, sposobne delati v uradu, kjer se podpisujejo z "mi" namesto z "jaz".

Če ste naročili list — bil ta ali oni — in ga ne prejmete o teku tedna ali dveh, ne jezite se, ampak navedite dejstva in pošljite jih upravi.

Če je naslov napačen, vzemite dopisnico, označite popravek in ga pošljite upravništvu. Če ste naročnino obnovili, a vidite, da številka, ki prikazuje do kdaj je naročnina plačana, še ni spremenjena, vzemite iz miznice dopisnico in opozorite upravništvo na to dejstvo.

Če je ime napačno zapisano, opozorite upravnika. Če bi upravnik stvar zanemaril, se obrnite na odbor. To je kooperacija, ki koristi vsakemu listu, ker vodi v red in pospešuje poslovanje, v kakršnem se dogajajo pomote v čimmanjši meri.

Predno kdo kritizira pred drugimi, naj piše upravi lista: To in to ni tako kot bi moralo biti.

Če lista ne prejmete, a mislite da bi ga morali; če je naslov nepravilen; če so imena nepravilna; ali če je v poslovanju med vami in listom kaj drugega narobe, vedno pišite, in to brez odlašanja, in brez pomisleka, upravi. Njena naloga je, da posluje v čimboljšem redu. Vaša naloga pa je, da jo opozorite na vsako nerednost.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1034.

CHICAGO, ILL., 7. JULIJA, (JULY 7,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravišтво (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

“ANGLEŠKA UNIJA” IN ŽENEVSKA KONFERENCA.

Naivnih ljudi nikoli ne primanjkuje. Oziroma, jih je veliko preveč. Kdor misli, da je treba za odpravo vojen edino to, da bi vse človeštvo govorilo en jezik, je naiven in ne pozna niti od daleč pravih vzrokov, ki porajajo vojne.

Kdor v domišljavosti sanja, da je najboljša garancija za svetovni mir “unija angleško govorečih dežel”, je prvič zapeljan od fanatičnih ali pa plačanih propagandistov, in drugič, vsak tak je le orodje angleškega, ali pa ameriškega kapitalizma.

Vsakega 4. julija obhajajo ameriške Zedinjene države obletnico svoje neodvisnosti. Obhajajo jo s paradami, s streljanjem in na razne druge načine. Prebivalstvo prvotnih kolonij, iz katerih se je razvila današnja ameriška Unija, je govorilo angleški jezik. Kar je bilo priseljencev drugih narodnosti, so bili “tujci” ravno tako kakor danes. A vendar se je to angleško, oziroma “ameriško govoreče” prebivalstvo uprlo “angleški uniji”. Ni bil vzrok jezik, ampak nekaj drugega, na kar Hearst v svoji revolver-žurnalistični propagandi pozablja. Kako velik je bluff, ki ga uganja Hearstovo časopisje s svojo “angleško unijo”, ki naj bi zagotovila svetovni mir, je en dokaz v tem, da je ravno Hearstovo časopisje pisalo najbolj hujskajoče proti Angliji. Med vojno je bilo veliko bolj na nemški kakor na angleški strani. Postalo je lojalno “angleški uniji” šele ko so Zedinjene države napovedale vojno Nemčiji. A angleški jezik, kakor ne vere, ni imel tedaj nobenega mirovnega pomena. Irci, ki govore angleško, so storili kolikor so mogli, da bi “izposlovali” poraz Anglije. In če bi bila poražena, bi bile z njo poražene tudi Zedinjene države, Kanada, Avstralija in vse tiste dežele, ki so se borile “za demokracijo, samoodločevanje narodov in za odpravo vojen...”

Gospodar v Angliji govori angleško. Morda zna tudi francosko, nekaj latinščine in mogoče tudi malo nemško. Njegovi hlapci govore samo angleško, oziroma dialekt svoje rojstne vasi. Gospodar je Anglež; izkorišča Angleže enako kakor druge. In če se angleški hlapci organizirajo in se odločijo za stavko, tedaj to pomeni, da napovedo vojno svojemu sodržavljanu An-

gležu. “Angleško govoreča unija” torej tukaj nima nobenega smisla. Kajti boj je med izkoriščevalcem in izkoriščanimi.

Enako v Zedinjenih državah, v Kanadi in Avstraliji. Angleški vojaki streljajo v angleške delavce, če se delavci upro svojim gospodarjem.

To je tako enostavna resnica, da bolj enostavna biti ne more. Ni jezik, ki nas razdvaja, ampak “interesi”. To naj si zapomnijo tudi tisti, ki mislijo dobro, a so se dali objeti propagandi dolarskega šovinizma in povišujejo dolarski amerikanizem in dolarsko Ameriko, na proletarsko pa so pozabili.

Anglija je bila pred vojno in med vojno zaveznica Japonske. Proti komu? Proti vsem “sovražnikom” Japonske in Anglije. Tista angleška zveza je bila naperjena tudi proti Zedinjenim državam. “Angleško govoreča” Velika Britanija je bila pripravljena, da se bori “v slučaju potrebe” ob strani Japonske proti “angleško govorečim” Zedinjenim državam. Jezik ni odločal. Odločali so ekonomski interesi — kapitalizem, imperializem, kolonije, nadvlada na morju in podobno.

Vojna je situacijo nekoliko spremenila. Ameriški diplomaciji se je posrečilo, da Anglija ni obnovila zveze z Japonsko. A dobila je koncesije, ki pa imajo svojo moč le nekaj časa, potem se vrne prejšnja “napetost”.

Po porazu Nemčije se je svet gospodarjev zelo ustrašil — Anglije. Najbolj pa so se jo zbale Zedinjene države. Ne prebivalstvo, kajti to se briga največ za baseball, boksarske pretepe in podobno. Ampak ustrašila se je mednarodna finančna Amerika, ki je zahrepenela po svetovni nadvladi. Edina nevarna tekmovalka, ki je še ostala na pozorišču, je Anglija. V časopisju Zedinjenih držav se je začela proti Angliji velika propaganda. Ponehala je za silo šele po washingtonski konferenci za omejitev oboroževanja na morju, na kateri so bile zastopane Zedinjene države, Anglija in Japonska. Te tri so vodilne pomorske sile. Anglija je tedaj pristala v ameriške pogoje, da se z oboroževanjem na morju preneha; washingtonska konferenca je zaključila, da Amerika uniči toliko in toliko vojnih

ladij, Anglija toliko in Japonska toliko, tako da ostane razmerje pomorske sile teh treh držav 5-5-3. To je, angleška pomorska sila in ameriška pomorska sila naj bosta enaki, japonska pa malo manj kot polovico manjša.

Dogovora so se po možnosti držale, a vse tri, posebno Anglija in Zedinjene države, so imele težkoče s šovinističnimi propagandami v svojih deželah. Angleški navalisti hočejo, da Anglija ostane vladarica oceanov, kajti to zahtevajo njeni interesi, njene kolonije, njena trgovska mornarica in trgovina. Ameriški džingoti kriče, da imajo Zedinjene države zlata na kupe, železa cele gore, bogastev na izbero — čemu torej ne bi imele največjo vojno mornarico na svetu? Morajo jo imeti — "čast" zvezdne zastave zahteva, da se tudi na morju osvobodi "angleške premoči".

V teh džingoističnih viharjih, in pa vsled notranjih intrig, ki značijo nevarnost oboroževalne tekme, je na iniciativo ameriške nevidne vlade sklical predsednik Coolidge novo konferenco "za omejitev oboroževanja na morju", na katero sta bili povabljeni tudi Francija in Italija. Obe sta odklonili uradno prisotnost, kajti njune mornarice se ne morejo z angleško in ameriško niti primerjati. Čemu torej "razoborožitev"? Po dolgih pregovorih se je Coolidgeova konferenca vseeno začela. Otvorjena je bila pred par tedni v Ženevi, Švica. Iste tri države, ki so bile na washingtonski konferenci, so tudi na ženevski.

Vrši se v znamenju nesporazumov med Anglijo in Zedinjenimi državami. Navalisti v Angliji vpijejo: Ne podajte se dolarski diplomaciji! Džingoti v Zedinjenih državah kriče enako na glas: Ne dovolite, da bi Anglija smela imeti večjo mornarico kakor Zedinjene države! Naj poskusijo z nami tekmovali, bodo videli, kako hitro jih bomo pustili zadaj!

Jezik torej ni ovira sporazumom. Ovira so interesi — razne kapitalistične skupine, lov za trgi, tekme za nadvlado.

To so svojstva kapitalistične ekonomske uredbe. Kdor je resnično za svetovni mir, za odpravo vojen in za odpravo krivic, ta se ne bo naslanjal na argumente, ki jih razglašajo prostitutirano časopisje, ampak se bo pridružil socialističnemu gibanju, ki edino predstavlja sredstvo za odpravo vojen, za sporazum med narodi in za kooperacijo med deželami.

***

Letalske tekme.

Od kar je Chas. Lindberg napravil svoj posrečen polet iz New Yorka v Pariz, se je tudi mnogih drugih letalcev polotila želja doseči nekaj slave. Eni hočejo v Pariz, drugi na Havajske otoke, tretji v Berlin itd. Enim se cilj posreči, drugim ne, aeronatika pa se med tem izpopolnjuje.

Trideset dni odloga --- potem električni stol ali kaj?

V tednu, ki prične z dnem 10. julija, bi po odloku sodnika Thayerja imela iti Nicola Sacco in Bartolomeo Vanzetti na električni stol.

Bila sta obtožena roparskega umora, obsojena na podlagi "dozdevnih dokazov" na smrt, in sta v ječi od 1. 1921.

Nad TRI STO TISOČ DOLARJEV je ameriško delavstvo porabilo za njuno obrambo na sodiščih. In teh TRI STO TISOČEM se je zahvaliti, da že nista strohnela v grobu.

Sacco-Vanzettijeva obramba je najela mnoge in različne advokate. In ni najela neznanih.

BARTOLOMEO VANZETTI IN NICOLA SACCO.

Med drugimi je poslednje čase vposlila slovitega bostonskega odvetnika Thompsona, ki je konservativec in je od vsega začetka smatral Sacco-Vanzettijevo zadevo za stvar boja radikalcev proti vladi, proti "redu in miru".

Ta advokat Thompson, ko so ga vprašali, če bi prevzel zagovorništvo, ni hotel direktno odreči, a določil je zelo visoko ceno, češ, ta jih bo ostrašila, pa me ne bodo več nadlegovali. A Sacco-Vanzetti Defense Committee ga je najel in mu plačal. Thompson ni vzel besede nazaj; sprejel je zagovorništvo in se poglobil v zadevo. Dobil je o nji čisto drugačno mnenje kakor ga je imel poprej, in ko mu je obrambni odbor naznanil, da so mu sredstva pošla, da mu ne bo mogel več plačati, je dejal, da je prepričan o nedolžnosti obeh obsojencev, in če treba, bo vodil boj naprej brezplačno.

Ko je bila obsodba pritirana znova pred sodnika z argumenti v prilog razveljavljenja obravnave in za uvedbo nove, je sodnik Thayer, ki ju je prvotno obsodil, novo obravnavo odklonil in določil, da morata iti na električni stol eden ali drugi dan v tednu od 10. do 16. julija

1927. Tedaj šele je zašumel vihar, — kajti sodnik Thayer je preprozorno pokazal svojo pristranost, svoje predsodke, svoje sovraštvo in svojo krivičnost.

Da potolaži vihar, je guverner Fuller imenoval posebno preiskovalno komisijo, pred dnevi pa je odločil, da se rok usmrtitve podaljša za trideset dni. Sacco in Vanzetti hosta torej živela samo 30 dni dalj v slučaju, da guverner ostane pri odloku sodnika Thayerja, da morata umreti na električnem stolu.

Medtem se borba za njuno obrambo nadaljuje. Ko sta bila vzlic guvernerjevemu odlogu odpeljana v državno ječo, je v Bostonu demonstriralo enajst tisoč delavcev in delavk proti obsodbi in zahtevalo njuno oprostitev.

Povsod delavsko ljudstvo zahteva, da se jima da pravično obravnavo, ki bo sodila na podlagi dokazov, ne pa s predsodki.

Tako je ta svetovno znan sodni proces dobil značaj boja med "radikalizmom" in "konservativizmom". Namreč, časopisje nam ga slika v takih pozah. Za nas je tu samo eno vprašanje:

Ali sta kriva?

Sodišče jima krivde ni dokazalo. Obsojena sta bila, kot omenjeno, na podlagi "DOZDEVNIH" dokazov, a dozdevnost lahko spravi najbolj nedolžnega človeka na vislice, in največjega zločinca na prosto.

Ker jima sodišče krivde ni dokazalo, jo mora šele dokazati, če hoče vztrajati pri obsodbi. Če tega ne more, bo ameriška justica justična le tedaj, ako ju oprostí ter prizna svojo zmoto in jima popravi — dasi bo to sedaj že težko mogoče — krivico, katera jima je bila storjena.

***

Kompanija na železnem okrožju za cerkev.

Če zapiše socialist, da jeklarski trust podpira slovenske cerkve po železnem okrožju Minnesote, pravi jo — laž! In nihče, ki bere ta list, ne dobi odveze.

Anton Grdina, gl. predsednik KSKJ., piše v njenem glasilu po povratku iz Minnesote med drugim:

"Mesto Eveleth je že bolj stara naselbina. Tu imajo naši verniki dobro ustanovljeno faro pod vodstvom g. župnika Rev. Leskovic; cerkev stoji na najlepšem prostoru sredi mesta. Eni pravijo, da je to ena izmed najlepših cerkev na celem Iron Range, gotova pa po notranjščini. Od mestne in kompanijske strani dobiva ta cerkev izdatno pomoč. Mesto vzdržuje tudi uro v zvoniku cerkve, ki vedno bije na vse zvonove ter je ponoči razsvetljena z elektriko v zvoniku, da se jo lahko daleč naokrog vidi. Vse te stroške plačuje mesto."

Trustjani in njihove mestne uprave ne podpirajo ničesar, kar jim ne služi. Eveletska slovenska fara, oziroma njen župnik, jim služi, in zato ga kompanija in mesto podpira. Tisto podporo povračajo kompaniji slovenski farani v sragah in nizkih plačah.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

XIX.

V proletarskem domu so zborovali rudarji. Guzej jih je z zvito sestavljenem načrtom pripravljal na stavko, ki naj bi bila nekaka preizkušnja za splošen upor. Bil je tudi odbornik iz oblastnega odbora navzoč. Dvorana je bila polna in navdušenje velikansko. Množica, ki sanja o osvobojenju pač ne more biti drugačna ob takih prilikah, dasiravno je v svojih upih skeptična. Seveda pa to Guzej in njegovi zaupniki niso bili. Vsi ti so trdno verovali, da bo še to pomlad divjal nad mestom dinamit, da bo visela na palačo vodstva družbe rdeča zastava, da bo Guzej predsednik sovjetov, Gaber vojni minister, Zgone justični itd. In bi vse zborovanje prav vsakdanje minulo, da ni tedaj stopil na oder rudar Milan.

Ta je bil izmed onih redkih, ki se niso oprijeli od boljše vizma. Priljubljen je bil pri mnogih, sovražili pa so ga pijanci in pretepači. Guzej se mu je dvorljivo umaknil, da bi videl revizor kakšno soglasje vlada tudi do somišljenikov drugačnega prepričanja.

— Sodrug, je zavpil s svojim zvonkim glasom v dvorano. Tudi mi smo sedaj za stavko. Če nam družba ne ugodí kakor je bilo sklenjeno v decemberski pogodbi pa pričnimo! Ali nekaj mi leži na srcu in to bi vam rad povedal. Ne o revoluciji, ki je še ne bo letos in tudi drugo leto še ne. Govoril bom o nečem drugim:

Mi se zavedamo, da smo proletarci. Mi vemo, da krvavo zaslužimo svoj kruh. Mi vemo, kdo so naši sovražniki — ali prijatelji, mi še premalo vemo o naših sovražnikih. Prav tiho bodite in poslušajte.

Množica je utihnila in pričakovala nekaj posebnega. In v to tišino so udarile pijane pesmi rudarjev iz pivnice. Kričanje in razgrajanje.

— Ali slišite, je zagrmel Milan, jih slišite hlapce vseh hlapcev? Ali ste že premišljevali kdaj o tem? Ali ste že kdaj premišljevali o vinu, o špiritu, ki mori naše vrste — ? Toda ne bom danes govoril obširno o tem. Samo to vas naj vprašam: Ali je upravičen sodrug Guzej voditi to množico rudarjev — če je to noč do jutra pozapil s svojimi tovariši in tovarišicami nič manj kakor tri tisoč dinarjev — torej veliko več kakor sam zasluži, in ali ni ironija če upije danes, ko še ni prespal mačka, da je današnji družabni red krivičen in strada človeštvo črne kruha in da je treba pobesiti vse debeluharje — ?

Nastal je strašen vik. Guzej se je zaganjal v Milana, ki ga je z lahkoto odrival od sebe, kričal v množico, ki je tulila —, del od veselja, del od besnosti. Odbornik centralnega odbora je zardeval, skušal pomiriti razburjenje, pa nikakor ni mogel. Naposled je vendar prevpil Guzej vse ostale in se zadiral:

— Laž, laž — to je nesramnost — — — — privatne zadeve itd. Policijski komisar je zahteval mir, ker bi drugače preprečil nadaljevanje zborovanja. Dvorana se je za tem počasi pomirila in zahtevala, da pove Milan do konca vse. Guzej je besnel. Milan pa je nadaljeval:

— Zakaj ni dal ta vaš dični voditelj tistih 3000 dinarjev tistim stradajočim, za katere se danes tako ogreva — zakaj jih ni dal Frecetovi puncici, ki je bila z njim noseča in ki se sedaj bori s smrtjo v bolnici — ki je splavila zaradi njegovih brc, ko ga je prišla prositi podpore?

Naenkrat se je v ves ta hrup zaril močan pok in za tem takoj drug od velike žarnice, ki se je razsula na tla. Milan je skočil v stran — potem se pognal za kulise — in je samo še slišal kako so močno zaloputnila vrata, ki so peljala na dvorišče. Ljudstvo je zarjulo, pritisnilo k vhodu, moške pa so skakali na oder, vpili, spraševali. V dvorano je pridrla četa orožnikov, zastražila vrata in preiskala vse moške, ki so bili za odrom. Orožja niso našli. Samo dognali so, da je prodrla krogla kulise in zletela na to v strop in razbila žarnico. Odvedli so seboj nekaj mladeničev, ki so bili za kulisami, toda izvedeli niso ničesar.

Takoj po tem dogodku je šel Guzej v svojo sobo in se vrgel na posteljo preklinjajoč ta dan. Tedaj je nekje v sobi padel na tla težak predmet. Poskočil je na noge in se ozrl. V kotu za pečko je stal nepremično Gaber in je preplašeno strmel v njega, ki je z nasmeškom na licih opazil pištolo pri njegovih nogah.

— Ti si bil — je dejal precej ironično? No, pridi izza peči! Ali se bojiš?

Počasi je zlezal iz tesnega skrivališča, si popravil lase, se nasmehnil zaničljivo samemu sebi in sedel za mizo.

— Pa me naj dobe, je zinil, toda ves se je tresel. Kar sem mislil sem napravil. Ali vedo, da sem ga jaz?

— Koga si? se je pričel smejati Guzej.

Gaber je zijal v njega in je postal jezen.

— Ne bodi smešen! Kam so ga odnesli?

— Koga? Kaj se ti meša?

— Hudiča — Milana — ali nisi slišal, da sem streljal?

— O, ti si magariac! Milana? Hahaha... Ta je šel domov cel in zdrav in se sedajle s Pavlo objema — namesto njega pa si blagovolil pogoditi žarnico na stropu.

Gaber si je zaril roke v svoje dolge lase in se je pričel butati z glavo v mizo. Prokleta smola, je mrmral in škripal z zobmi in je gotovo veliko pil predno je izvršil to otročarijo, dru-

gače ni bil tak. Guzej ga je miril, toda ta je bil že itak pomirjen. Ves strah, ki ga je pretrpel od strela pa do sedaj je izginil in jezilo ga je le, da je storil tako neumnost. Guzej ga je imel v svojih krempljih, vlil mu je v mlado dušo hrepenenje po slavi in časti, vlil mu je vanjo ljubezen do junaških dejanj in mu je vedno in vedno govoril o herojskih ruskih nihilistov in ga je tako prepričal, da ni lepšega kakor žrtvovati se za stvar. Tem lažje mu je bilo to ker mu je dokazoval, da je Milan pravzaprav bratov morilec. Vsako krivično dejanje pa da mora biti kaznovano na enak način — zakaj pri nas boljševiki morajo delati zob za zob — ali pa nisi vreden, da si to kar si.

— Nič se ne boj! Nobeden ne ve, kdo je ustrelil — in tudi ne zakaj.

Gaber se je zravnal, počasi se mu je zopet pordečil obraz in se je zasmejal.

— Hec je pa le bil, je dejal med smehom.

— Toda kmalu bi storil neumnost! Pa zelo veliko neumnost.

— Preveč sem pil in še od sinoči sem ga imel v glavi.

— Veš da bi te lahko dobili in bi te toliko časa držali v kleščah, da bi vse izdal.

— Ali misliš, da sem šlapa? Živega bi me lahko žgali, pa ne bi povedal!

— In kaj sedaj? Kdaj pričnete napeljevati kabel skozi rov, kjer je zaposlen Milan? To se mora zgoditi čimprej. Ta človek mora pasti — razumeš! Prej ko Podgana, Maček, Abram in drugi!

Gaber se je za hipec stresel, ko se je spomnil na strah, ki ga je že prestal. Vendar je glasno odgovoril:

— Danes smo 20. marca — čez deset dni. Počasi je vstal pobral pištolo in se malomarno poslovil, da zakrije notranjo razburkanost.

Guzej se je postavil pred vrata in držal za kljuko.

— Povej, za vruga vendar — kako misliš sedaj?

— No, seveda, ubijem ga, kakor smo se zmenili!

— Kako ga boš? Povej, razloži mi! Kam se ti mudi?

— Boš že slišal. Če ti povem, da ga bom! Kako — sedajle še ne vem. Toda čez deset dni ga ne bo več!

Guzej mu je odprl vrata in oba sta šla v gostilno. —

(Dalje prihodnjič.)

Ko prečitata "PROLETARCA" in ako ga ne hranite, ga dajte vašemu prijatelju delavcu in ga opozorite na članke in drugo čtivo, ki vas je zanimalo. "Proletarca" izdajamo ne radi profita, ne radi oglasov, ampak da ga DELAVCI, katerim je namenjen, ČITAJO.

MATTEOTTI—TRI LETA POZNEJE.

Filippo Turati.

Pred tremi leti so ga umorili — pa je danes bolj živ kakor tedaj ko je živel. On je bolj živ radi tega, ker predstavlja simbol in centrum velike italijanske drame. V njeni grozi je on velik. V njeni tragediji je nam v vzpodbudo.

Tako prehaja iz dnevnih kronik v zgodovino, in se dviga v svoji veličini.

Dasi eden mlajših izmed nas, je imel v sebi vse najboljše lastnosti, ki jih je razvil Italijanski socialistični pokret v teku let svojega razvoja. Bil je v šolah in imel za seboj juridične in ekonomske študije, kar

potrjujejo debeli zvezki, publicirani v njegovi mladosti. On se ni učil s ciljem doseči čim popolnejše znanje, ker je vedel, da je "omika" v današnji družbi premnogim le zunanji ornamenat in znanje sredstvo za dosego personalnih profitov. On se je učil da pomaga svojim bratom. Bil je z dežele, in kot njen poznavalec je šel med kmečko ljudstvo ter delal med njim za kmečki socializem; s tem je vršil v Italiji, ki je pretežno agrikulturna dežela, potrebno nalogo. Dasi sam zemljiščni posestnik je organiziral linarje in male kmete proti velikim posestnikom. Študiral je razne zemljiške pogodbe, poglobil se je v ekonomsko življenje malih vasi in občin ter postal najboljši poznavalec italijanske vasi in njenih potreb.

Kombinacija prakse in teorije, ki jo je vedno nanašal na praktičnost, ga je gnala naglo na vzgor. Iz občine je prišel s svojim ugledom v provinco, potem v narodno in mednarodno življenje. Postal je poslanec v italijanskem državnem zboru. Bil je ob enem in istem času poslanec, propagandist, publicist, pisatelj monografije, tajnik socialističnega kluba državnih poslancev, faktično tajnik unitarske socialistične stranke. Vedel je vse, storil vse, in znal je prisiliti lene delati in misliti. Bil je v Rimu in v provinci, v mestu in na deželi, kot da ima poseben privilegij pričujočnosti. Bil je pri delu v Italiji in v inozemstvu, kjer je nas reprezentiral na mednarodnih kongresih in konferencah ter v biroju delavske soci-

alistične internacionale. Povsod je nastopal z najvišjo formo privlačnosti in zgovornosti, s personalnim vzgledom.

V propagandi se je koncentriral v najelementarnejši formi — v "evangeliziranju". Med preprostim ljudstvom je govoril za preprosto ljudstvo, govoril tako, da ga je razumelo, da je zapopadlo njegove nauke ter si jih zapomnilo. In v istem dnevu, ko je z največjo paznostjo izvršil svoje delo v klubu poslancev, v uradu zveze socialističnih občin, in izpopolnil do dneva seznam za nas važnih dogodkov, delo ki ga ni

po njegovi smrti nihče nadaljeval — isti dan je z lahkoto nastopil v parlamentu ter s svojo ognjeno besedo, s svojo zalogo faktov ter poznanja ekonomije in financ spravil v neprijetne zagate vlado in njene veščake ter "avtoritete", ki so mu morale odgovarjati. Nikoli se ni dal presenetiti — nikoli ga niso mogli zadeti nepričakovano! Kajti bil je vedno pripravljen na vse. Vsaka razprava v zbornici, neglede kako nepričakovano je nastala — ga je našla pripravljenega in znal je odgovarjati ter ugovarjati, če je bilo potrebno, v vsakem slučaju. Ko je bil narejen poskus, da se bi neopaženo porinilo s k o z i zbornico s

GIACOMO MATTEOTTI,
umorjen junija 1924.

pomočjo njenega, gospodarjem udanega predsednika ratifikacijo kriminalnih volitev 1. 1922, je bil Matteotti takoj na mestu. Ko so se njegovi sodrugi posvetovali, kakšno taktiko naj zavzamejo da preprečijo nakano, je bil Matteotti že na nogah in zahteval besedo. Dobil jo je, in v kričanju fašistične opozicije je razglasil svetu, da ima dokumente, ki prikazujejo, v kako velike škandale je zapleten fašizem, kakšne so njegove metode za kulisami in kako si z njimi kleše pot do moči. Vpitje fašistov ga ni oglušilo, niti ni prepilo njegovih besed. Bile so izgovorjene, zapisane in razglašene.

Par dni potem so ga umorili, ker se jim je zdel umor najboljše sredstvo, da prisilijo na molk človeka, ki se ni bal ničesar in ni klonil pred nikomur.

Bil je pripravljen tudi na to postajo. Vedel je, da ga bo fašizem skušal spraviti s poti, in vedel je,

da se bo v svoji histeriji poslužil tudi skrajnega sredstva. "Enkrat mi bodo gotovo zavili vrat," je včasih šali pripomnil svojim sodrugom.

Smehljaj se je, ko je videl v duhu pred seboj napad, nato smrt in svoj konec. Razumel je svet, razumel ekonomijo, in razumel ljudi. Smehljaj se je kot se smehljajo močni, mladi ljudje — in je delal in delal.

Matteotti je bil človek, ki je vključeval v sebi mladost in skušnje, pogum in razum, hladnokrvnost in vibravost, učenjaštvo in demagoštvo, bil je intelektualce in komercialist v idejah — bil je vse, kar potrebuje stranka taka kot je naša, vse kar je delavski stranki potrebno. In vse to je bilo koncentrirano v enih možganih, pod eno voljo v telesu enega človeka. O Neronu pravijo, da je gojil željo, da bi imelo človeštvo samo eno glavo, ki bi jo bilo mogoče odsekati z enim mahom; taki želji bi bil lahko cilj Matteotti, kajti ko so zasadili nož v njegovo telo, so ga zasadili ob enem v srce socialistične stranke in delavskega razreda v Italiji.

Stotisoči so bili žrtvovani pred njim, stotisoči so mu in mu bodo sledili kot žrtve. A nihče ni stal tako visoko v geslu, eden za vse, vsi za enega, kakor on, nihče ni bil simbol v toliki meri kakor je bil on. In noben umor ni bil toliko umazan, tako sramotno razgaljen, kakor je bil umor fašističnih tolovajev, ki so pretrgali nit življenja Matteottiju.

Kakor je morala svetovna vojna pred svojim izbruhom iti preko trupla titana Jean Jaurésa, ravno tako mora fašistična civilna vojna preiti preko ostanikov Giacomo Matteottija.

Ko so po dolgem iskanju dobili njegovo brezmesno truplo v jami v katero je fašizem mislil skriti svoj zločin, in ko so ga njegovi najbližji spremili na pokopališče njegove rojstne vasi, je korakala za pogrebom tudi cela procesija mrtvih.

V njegovo grobnico so zakopali Italijo delavcev. In ko bodo grobnico odprli ter njegove ostanke prenesli v glavno mesto, bodo vsi ti mrtvi in drugi korakali ob krsti znova.

Zanje in za Italijo bo to velik dogodek — bo vstajenje živih in mrtvih v Italiji.

***

Francišškanski žurnal se ne boji grehov!

Flečkajnersko glasilo z dne 34. junija ima običajni editorial, ki je zbit skupaj z lažmi. Je "demagogičen", spisan za bedasto rajo, katero hoče duhovščina prikleniti trdno k sebi, da bi dajala za maše, za šole in cerkev, plačevala krste, pogrebne blagoslove in podobno, kar imajo naprodaj nebeški konzuli.

"Nam sledite", pravijo flečkajnerski generalčki, češ, mi smo poštene ljudje, a glejte one, kajti . . . . . "kdo naj pa sledi takim, ki narod samo za nos vlečejo, ki se derejo kakor jesiharji, kadar je treba iz naroda spraviti kak denar, potem pa molče in se skrivajo, češ, pa smo jih spet potegnili za nos. Tako je z milijonskim fondom, in tako je tudi z zavetiščem . . . Ali ste . . . zapazili, kako npr. newyorško zgagarsko trobilno molči o milijonskem fondu, in kako na drugi strani molče lawndalski rdečkarji o Slov. zavetišču? . . ."

"Znat je treba," je dejal njega dni Boltetov Pepe.

He's From Missouri

"Programi" politikov demokratske in republikanske stranke se vedno povračajo v prošlost.

Senator James A. Reed je oglašan med gotovimi demokrati kot prospektivni kandidat za predsednika na listi demokratske stranke, in če vpoštevamo to, tedaj lahko smatramo njegov govor, ki ga je imel pred odvetniško zbornico v Tennesseeju za nekakšen odsev njegovega "programa". Njegov program je zelo enostaven. Uključuje povrnitev k "fundamentom vlade", karkoli to znači; odpravo korupcije v volilnih kampanjah; preprečitev centralizacije federalne vlade, ki posega po pravicah, katere imajo posamezne države; poraz dodatka k zvezni ustavi, kateri prepoveduje otroško delo v industriji, kajti ta dodatek znači uvajanje Leninovega in Trockijevega socializma namesto "Washingtonove in Jeffersonove demokracije".

James Reed je s tem pokazal, da je sposoben za demokratskega, ali pa za republikanskega predsedniškega kandidata. Povratak k "fundamentom" pomeni vse in nič, in lahko znači imenitno točko za oratorje. Ljudje itak ne gredo radi naprej — se rajše "povračajo", torej povratak k "fundamentom" bi pripomogel k povečanju glasov, ne da bi kandidata in njegovo stranko ter interese ki bi ga podprli stalo kako obveznost. Odpraviti korupcijo? Gotovo! Vsi so za odpravo korupcije — noben kapitalistični politik jo ne brani. Korumpiranci in korumpirani — oboji grme proti nji. In nikogar ničesar ne stane. Ljudje ploskajo in glasujejo. Proti centralizaciji? Seveda! Nihče v Washingtonu noče vse moči na svoje rame. Ali se naj Lenin in Trockij prikradeta v ustavo? Absolutno ne, zato naj naši otroci ostanejo v mlinih kapitalizem in meljejo profit za gospodarje. Za demokracijo Washingtona in Jeffersona? Gotovo, četudi so si načela, ki sta jih zastopala vsaki ob svojem času protivna, stranki, katerim sta pripadala, pa sta si bili in sta si — vsaj navidezno — še danes v vprašanju, kaj je demokracija, fundamentalno nasprotni.

Če vzamemo v pretres vse te nazore učnega senatorja iz Missourija, nam pride na misel Disraeli, ki je dejal o protivniku, kateri je slovel vsled svoje ignorance, da ima samo eno idejo, in še tista je napačna.

Mi dodamo, da nima senator Reed niti ene ideje, ki bi slonela na logiki in bi bila pravilna. Vendar pa mu to ni nobena ovira, da ne bi mogel postati predsedniški kandidat demokratske stranke. Nasprotno, on je zelo dobra karta. Če dobi na prihodnji demokratski konvenciji nominacijo, jo bo dobil v zavesti, da spada natančno takim ljudem, ki imajo program brez programa. (Po "New Leadru".)

Nemška socialna demokracija in nemški militarizem.

PREDVOJNA Nemčija je bila militaristično in industrialno ena najmogočnejših držav na svetu. V militariziranju je bila prva; v izpopolnjenosti svoje industrije ni zaostajala za Zedinjenimi državami. Bila je za svoj obseg ogromna sila, disciplinirana kakor nobena druga država na svetu.

V svetovni vojni je imela proti sebi skoro ves svet, z izjemo treh dežel. Štiri leta se je borila proti vsem s toliko silo, da se je svet opravičeno čudil. A bile so v njenem ustroju velike hibe — ena glavnih kajzerizem ter njegova militaristična nadutost — in Nemčija kakor je bila l. 1914 ter še tri leta po tem, je zdrsula navzdol. Njen kajzer je odšel brez slovesa, Friderik Ebert, sin revnega obrtnika, pa je postal predsednik nemške republike.

Teško je bilo novi Nemčiji, — kajti zavezniki so bili prva leta po vojni neizprosni, posebno Francija s svojim Poincarejem na čelu. Hotela je uničeno Nemčijo, Nemčijo brez moči, Nemčijo na koljenih.

Taka Nemčija kakršno je hotela Francija pa ni mogla zmagovati silnega bremena vojne odškodnine. Pošteno nemško delavstvo, organizirano v socialno demokratični stranki, ni imelo zadostne opore med delavstvom v drugih deželah, da bi se moglo zoperstaviti zavezniškim provokacijam, in tako sta v Nemčiji naravno nastala dva ekstrema, majhna sicer, a vendar dovolj velika za vzburljavanje dežele. Okrog enega so se strnili monarhisti, ki so proglasili rešitev Nemčije edino v povrnitvi kajzerizma ter njegove "slavne" armade. Monarhističnega duha je v Nemčiji še mnogo, in ekstremno reakcionarni element je šel zanj odprto v boj. Okrog drugega ekstrema so se zbrale vroče glave iz delavskih ter radikalnih intelektualnih plasti, ki so videle rešitev domovine samo z metodami ruske boljševiške revolucije: meč, puška, vislice, diktatura "proletariata".

Nemčija kot dežela pa je med tem gospodarsko hiral. Njena marka je padla v brezdno. Gospodarstva so propadala, delavec in mali kmet sta stradala. Posebno delavec.

Francija s svojim Poincarejem na čelu pa je vikala: Nemčija nam ne plača! Ne plača! Angleži, ki so v gospodarstvu v velikem obsegu spretnejši kakor Fracozi, so rekli: Če najameš delavca, da ti odsluži dolg, tedaj moraš paziti, da bo ta delavec dobil

zadosti hrane, zadosti življenske sile, da bo zmagal svoje breme. Če pa ga zbijaš na tla, ali ga izstradaš ter ga potem goniš na delo, ne bo mogel delati in ti ne bo odslužil ker mu njegove slabotne moči ne bodo dopustile vztrajati.

Tako je prišlo, da je Nemčija s pomočjo angleškega in ameriškega posredovanja dobila takozvani Dawesov plan, po katerem obratuje njeno gospodarsko življenje, ne zato da koristi sebi, ampak da je v stanju plačevati vojno odškodnino. Ameriški in drugi ekonomski v službi Morganove diplomacije pa pravijo, da Nemčija s tem koristi tudi sebi.

Če bi bila Nemčija po vojni svobodna kakor ni bila, bi se razvijala v smerih svoje socialne revolucije, u-

trjevala se bi kot republika s socialistično administracijo, in bi bila danes vzor država prvega reda. Toda Nemčija je bila premagana v vojni. Podpisati je morala pogodbo, kakršno so ji zavezniki narekovali. Bila je kruta — izhoda nikamor! Podpišite! je bil ukaz sile, in Nemci so podpisali, kakor so v Brest-Litovsku podpisali boljševiki kajzerjeve pogoje.

Nemška socialna demokracija je ves ta čas apelirala na razum delavstva in drugih slojev v zavezniških in v "nevtralnih" deželah. "Ne pustite, da bi nam reakcija naše napore uničila, vpoštevajte

razmere, poglobite se v mizerijo našega ljudstva in potem sodite — toda sodite pravično!"

Kajzerjevci pa so rekli nemškemu ljudstvu: Ne — socialna demokracija vas ne reši! Ona je v službi tujih despotov, ki gazijo nad nemškim narodom. Ona ne more biti drugačna, ker je dekla mednarodnega židovstva. Nemčija se osvobodi le, kadar se povrne k svojim slavnim kajzerjem, kadar postane silna na bojnih poljanah kakor je bila. Zato pa, k orožju!

S pomočjo reakcije v zavezniških deželah, ki ni hotela, da se bi Nemčija razvila v vzor deželo z industrialno demokracijo, so prišli na površje zopet militaristi kot sta npr. Hindenburg in Ludendorff.

Hindenburg je bil po milosti komunistov izvoljen celo za predsednika republike...

V Berlinu so komunisti priredili vojaško organizirano parado svojih pristašev, ki je imela nalogo predstaviti vso moč, katero je imel tedaj Zinovjev v Nemčiji. Okrog 60.000 mož je marširalo, kot je v Nemčiji navada, v vojaškem formatu.

"Lojanost" nemške monarhistične Notenkraker, buržvazije republiko razkita. (De Amsterdam).

Nato so se spomnili nemški fašisti, da so oni jačji kakor Zinovjeve nemške čete, in so to pokazali z enakimi "manevri" ter "vojaškimi" formacijami kakor preje komunisti.

Poslali so tisoče svojih mož v Berlin — in ves svet je čital poročila, kako je nemški fašizem manifestiral svojo moč. Drugih večjih neprilik ni bilo.

Nemčija pa je vzlic svojima ekstremoma, vzlic Dawesovemu planu in kljub Hindenburgu še vedno dežela, ki odločno odklanja povratak v prošlost in noče skoka v anarhijo, v katero jo silita bodisi fašizem kakor "komunizem".

V Nemčiji je najjačja politična stranka socialna demokracija, katera ima okrog milijon direktnih članov in osem milijonov volilcev.

Nemška socialna demokracija predstavlja eno izmed najrazumnejših, najbolje organiziran del svetovnega socialističnega pokreta, in temu socialističnemu delavstvu gre zasluga, da koraka Nemčija v socializem razvojno, brez masakrov, brez večjih političnih progono, brez velikih krvavih kriz, kakršne so se dogodile tudi v nekaterih deželah, ki niso bile "premagane", ali pa so bile celo zmagovalke.

V nemškem državnem zboru je bila socialna demokracija, ki je rekla: Nemčija se ne bo povrnila v kajzerjev imperializem!

Bil je poslanec Scheidemann, "izdajalec", ki je dejal, da Nemčija noče povratka v kajzerizem, in da bo nemško delavstvo storilo vse, da se ubrani militarizma. V svojem govoru, ki ga je imel pred meseci v parlamentu, je dejal da nemško socialistično delavstvo noče militarizma, bil kajzerjev ali kogar koli, in razkril je kajzerjevega — to je Hindenburgovega in Ludendorffovega v sedanjí Nemčiji tako zelo, da je o tem pisal ves svet.

Nemška socialna demokracija je sila, preko katere nemški militaristi in imperialisti ne morejo iti. Ona hoče, da se Nemčija pomika v socializem razvojno — ne da bi bilo potreba poklati tisoče in tisoče ljudi, in Nemčija se resnično pomika naprej. Za kajzerizem v nji ni povratka.

Najbolj vroč kraj na svetu.

F.L.I.S.

Kraj, kjer je bila dosedaj zabeležena najnižja temperatura, je Vrhovansk v Sibiriji, ki se nahaja znotraj polarnega kroga. Tam so 15. januarja 1885 zabeležili 90.4 stopinj Fahrenheita pod ničlo. Neuradno so poročali, da je isti kraj nedavno prekosil svoj mrzli rekord s 97.6 stopinjami pod ničlo. Poletje traja tam dva meseca in temperatura gre gor do 80 stopinj nad ničlo. V Združenih Državah pa ima Miles City v Montani najnižji rekord za temperaturo, namreč 65 stopinj pod ničlo.

Poprej se je mislilo, da se nahaja najbolj vroč kraj na svetu v Californiji, ali italijanska vremenska postaja v Aziziji je dne 13. septembra 1922 zabeležila 136.4 stopinj Fahrenheita (enako 58 Celzija) in to v senci. Azizija se nahaja v severo-afriški puščavi.

Predno je Azizija zabeležila rekord za največjo vročino na svetu, so ga imele notranje polupuste planote Californije s 134 stopinjami v senci. Ta vročina je bila zabeležena na Greenland Ranchu blizu Death Valley. V tej sloviti dolini se temperatura dviga vsako leto do čez 120 stopinj.

Če hočete, bo J. S. Z. do konca tega leta imela nad 1,500 članov in članic.

Prošli mesec je plačalo članarino 1002 člana J.S.Z. To je lepo število, toda vendar veliko premajhno. Kje so drugi zavedni jugoslovanski delavci?

Letos se vrši kampanja za pojačanje socialistične stranke. Mi v nji najlažje sodelujemo, če pojačamo JSZ., katera je sestavni del socialistične stranke.

V stavkovnih okrožjih premogarjev je naša agitacija, kar se pojačanja Zveze tiče, začasno v zastoju, z izjemo nekaterih krajev. Ni pa in ne smela bi biti v zastoju v industrialnih mestih.

Ali ne bi bilo mogoče, da pridobimo do novembra to leto toliko novih članov, da jih bo JSZ. imela najmanj 1,500, z onimi ki so mesec ali dva zadaj s članarino pa najmanj 2,000?

Pet sto članov je treba. Dosegli bomo to število, če se dela poprimejo vsi klubi, ki imajo količjak ugodno polje za pridobivanje novih članov in članic. Na primer, če si bi kvote takole razdelili:

Klubi	Novi člani	Klubi	Novi člani
Št. 27, Cleveland	40	Št. 49, Collinwood ..	35
Št. 1, Chicago	20	Št. 232, Barberton	15
Št. 37, Milwaukee	20	Kansaški klubi	40
Št. 45, Waukegan	15	Pennsylvania	100
Št. 20, Chicago	10	Vsi ostali klubi.....	110
Št. 114, Detroit	25	Novi klubi	60
Št. 235, Sheboygan	10		
		Skupaj	500

Pet sto novih članov je malo, če vzamemo v poštev celotno število slovenskih in drugih jugoslovanskih delavcev v tej deželi. A tudi tega števila ne bomo dosegli brez agitacije. In če hočemo središča, kot so Cleveland, Chicago, Collinwood, Milwaukee, Detroit, Waukegan, Sheboygan, Canonsburg itd. olajšati agitacijo tistim okrožjam kjer je vsled stavke premogarjev posebno otežkočena, bodo svoje kvote zvišala in jih v teku nekaj mesecev tudi dosegla.

Prihodnje leto se vrši VII. redni zbor naše Zveze. Vsak klub je upravičen do enega delegata; klubi ki imajo sto ali več članov, imajo pravico do dveh delegatov. Skrbeti moramo, da bodo na prihodnjem zboru zastopani vsi klubi, društva Izobraževalne akcije in vsa kulturna društva, ki pripadajo Izobraževalni akciji JSZ., s svojimi delegati.

VII. redni zbor JSZ. mora biti največji, kar jih dosedaj beleži zgodovina našega politično in kulturno organiziranega delavstva. S tem ciljem na vidiku se poprimimo dela za pojačanje Jugoslovanske socialistične zveze in njene Izobraževalne akcije.

"Radnik" v novi "enotni fronti".

Chas. Novak je v "Radniku" v velikem dvokolonskem članku bridko zajokal nad prihodom Antona Kristana v Ameriko. Poziva svoje ginevajoče pristaše, naj ga pričekajo, če se ponudi prilika, s krepelci, naj mu stavijo pitanja, razbijejo shode itd. Kajti po Bartulovićevemu mnenju ne spada tak gost drugam kakor na vesala.

Tako je enotna fronta zopet enkrat popolna: Lojze Pirc, Bartulović in pa frančiškani! Škoda, ker je Bingelj prenehal izdajati svoj list, kajti tedaj bi bila enotna fronta še večja.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

OD PRVEGA APRILA DO DANES V ZAPAD- NI PENNSYLVANIJU.

LIBRARY, PA. — Tri mesece je minilo, od kar je proglašena splošna stavka rudarjev na poljih mehkega premoga. Prizadeta je tudi zapadna Pennsylvanija, kjer se je vršilo v teku par desetletij že mnogo bojev med operatorji in unijo. V raznih tukajšnjih krajih so se v takih borbah dogajale pretresljive tragedije. Samo rudarji vedo, kako junaško so znali mnogi vztrajati. Tvegali so življenja, bodočnost — vse, rajše kot da bi se podali.

Dne 1. aprila to leto, ko so se unijski premogarji solidarno podali v borbo, je bil na Libraryju velik dan. Do dva tisoč mož se je zbralo, ki so v dežju, premočeni do kože, z dvema zastavama in dvema godboma na čelu korakali k Montour mine No. 10 od Pittsburgh Coal kompanije, katera prvači v boju proti uniji in je uvedla odprto delavnico že mesece pred prvim aprilom.

Do dva tisoč premogarjev je šlo pred omenjeni rov, in dva tisoč glasov je pozvalo 250 stavkokazov, da naj bodo ljudje, da naj bodo delavci, ne garjevci, ter se pridružijo boju za izboljšanje živlenskih razmer vseh premogarjev.

Vsi tukajšnji listi so pisali o tej naši demonstraciji, in dnevnik Pittsburgh Press je imel celo sliko demonstrantov skozi štiri kolone na prvi strani.

V pittsburskem okraju je dve sto premogovnikov, v katerih je v normalnih razmerah zaposlenih okrog 45.000 premogarjev.

Nekatere kompanije, med njimi omenjena, so prelomile Jacksonvillsko pogodbo še predno je potekla. Razglasile so, da bodo v bodoče obratovala po sistemu odprte delavnice, kar pomeni, prvič, znižanje plač, drugič, ukinjenje gotovih unijskih pridobitev pri delu, in tretjič, povečanje splošnega izkoriščanja pri delu in povečanje terorja zunaj rova.

Po treh mesecih borbe je situacija, pravijo, "v splošnem nespremenjena". Operatorji zahtevajo znižanje plač. Ohijski operatorji so rekli na zadnji svoji konferenci, da dnevna plača ne sme biti višja od \$5. Če bi delal premogar vseh šest dni v tednu, bi zaslužil \$30. Operatorji ne trdijo, da je \$30 visoka plača, ampak da jim je nemogoče konkurirati, če bi plačali več. To se pravi, ker so premogarji sužnji v neunijskih okrožjih W. Virginije, morajo biti tudi tukaj, kajti čemu naj imajo kompanije tam več profita kakor tukaj!

Štiriindvajset let sem že v deželi medu in mleku, in bil sem skozi marsikakšno borbo, a demonstracija prvega aprila na Libraryju mi ostane najbolj v spominu. Neglede na dež, neglede na skrajno neugodno vreme, do dva tisoč mož je pokazalo, da znajo biti možje, ako hočejo in kadar hočejo. Njihove žene in njihovi otroci so bili zunaj, na dežju, kajti interesi nas vseh so enaki . . .

Tri mesece je tega, bitka še traja, vrše se tu in tam shodi, a tiste bojvnosti, ki smo jo premogarji včasih poznali, manjka.

Vodstvo unije — mislim — ni pravo, ni kos sedanjí borbi. Je prekonservativno, preveč se drži tak-tike ki je za nas prešibka in relativno poveča moč operatorjev. Moje mnenje je, da je za unijo velika škoda, ker Brophy ni dobil predsedništva U. M. W. Strnjene vrste pod vodstvom predsednika ki razume sedanje čase, — to bi dalo članstvu vero v zmago in voljo za borbo.

V početku sedanjega boja so bili stavkokazi v nekaterih rovih večinoma črní, potem pa se je večalo tudi število "belih". Jugoslovani niso brez zastopstva med njimi, kajti vedno se dobi kak "rojak" ali "rodjak", ki je pripravljen prodati samega sebe, tudi če ne dobi trideset srebrnikov.

Kaj je moje mnenje — me bi kdo vprašal.

Moje mnenje je — borimo se! Če podležemo, se bomo pripravili na novo borbo! Ena najvažnejših naših nalog pa je, da damo svoji uniji tisto življenje kakršno ji pripada. Agitatorji kapitalističnih strank so ji v kvar — če so pa na njenem vodstvu, so ji naravnost v škodo. Unija je naša. In kadar vemo, da ni v nji kaj prav, je naša naloga, da popravimo kar je zgrešenega.

V stavki sami pa se moramo zavedati ene resnice: Kompanije so proti nam radi svojega profita. Mi pa, ki jim ustvarjamo profit s svojim delom, zahtevajmo, da nam dajo vsaj toliko kot smo dobivali v unijskih rovih do prvega aprila.

Kar se tiče delavskega političnega gibanja, to pa pri nas spi. Dne 25. maja 1922 je bil tu ustanovljen klub Jugoslovanske socialistične zveze, ki je obstal okrog pet let. Izmed 56 članov jih je ostalo osem, a še teh ni prišlo toliko na seje da bi bile sklepčne. Tako je vse zaspalo in še danes spi.

Tudi komunisti so imeli tu svojo organizacijo. Oglašali so jo za eno najaktivnejših. Veliko se je borila, pa ne toliko proti kapitalizmu kot proti socialističnemu gibanju. Zaspala je veliko poprej kot socialistični klub. Veliko je rohnela, obetala revolucijo in razne dobrote, potem pa je nagloma umrla.

"Komunistična" organizacija je bila velik vzrok prenehanja soc. kluba. Na Library so prihajali "komunistični" govorniki Bartulovičevega kova in kričali, da so socialisti največje zlo, ki izkorišča proletarijat. Delali so s svojim vpitjem vtis, da bi kapitalizma ne bilo, ne vojne, ne kriz in ne brezposelnosti ter stavk med premogarji, ako ne bi bilo socialistov.

Ko je prišel čas, da bi oni kaj naredili, so pa vpili naprej ter "kolektali", sedaj za to sedaj za ono: za Ziniča, za pokojno "Del. Slovenijo", za Ruthenbergovo in Fosterjevo obrambo, za "Daily Worker", za Irce, Indijce in bogzna za kaj še vse.

Kako prav nam bi prišli sedaj odrešeniki! Eni smo na stavki ne samo tri mesece, ampak leto. Denarja malo. Kje je delo. Tam na onem griču morda? Ali v rovu za tretjim gričem? Romamo, romamo!

Libraryski premogar.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo dopoldne v klubovih prostorih v Slov. narod. domu. Sodrugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte klubu novih članov, da bo mogoč napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

PREPIRI MED DELAVCI IN MED KAPITALISTI.

SAN FRANCISCO, CALIF. — Zadnjič sem poročal, da se je tu vršila konvencija zastopnikov tistih kompanij, katere se bore za takozvani "American plan"? Kaj pomeni ta "ameriški plan"? Navidezno bi izgledalo, da kakšno patriotsko akcijo. To tudi pomeni, pravijo kapitalisti. "Ameriški plan" je po njihovi trditvi za svobodo v industriji. Če delavec noče delati, tedaj naj službo pusti. Če hoče vprašati za večjo plačo, naj vpraša kot posameznik. Protiameriško pa je, ako se delavca "prisili" v unijo, protiameriško je, če se ga pozove na stavko neglede ali je on zanj ali ne, in protiameriško je, če je prisiljen plačevati članarino uniji tudi če je proti nji. Slednje se seveda tiče unijskih obratov, čemur pravijo "zaprti delavnica". Ta pa je "neameriška".

Na kratko, kompanije, ki so organizirane za boj proti unijam, so svojo lakomnost za profit skrile pod plašč "patriotizma". Mi se borimo za svobodo delavcev ravno tako kakor za svojo, pravijo zastopniki trustov in malih kompanij, in pri tem so toliko predrzni, da to tudi javno trdijo.

Med profitarskimi interesi ni sporov, kadar se gre proti delavstvu. So enotni, imajo skupne organizacije in skupne zборе za varovanje svojih profitov na račun delavcev, pa četudi si v biznisu konkurirajo.

Vse drugače je med delavstvom. Delavci so razdruženi. Namesto da bi bili organizirani v eni uniji, jih imajo vse polno, vsaka stroka je organizirana zase, vsaka se bori samostojno, in vse ameriške unije skupaj imajo komaj štiri milijone članov. Kje je drugih 30,000,000?

Politično je ameriško delavstvo v ogromni večini brezbrizno za svoje interese. To se pravi, v svoji brezbriznosti glasuje za kandidate kapitalističnih strank. Razun socialistične stranke ima ameriško delavstvo še nekaj drugih struj in strančic, ki so protikapitalistične, a porabijo veliko več energijo v medsebojnih prepirih kakor pa v borbi proti kapitalizmu.

Čemu to? Delavci vendar lahko vidijo, da se privatni interesi boje njihovega združenja v svoji stranki za svojo politiko. Trusti se boje unij. Rajše zapravijo pet milijonov za uničevanje delavskih organizacij, kot pa da bi delavcem povečali plačo za polovico te vsote. Rajše najamejo hujskače in provokatorje, rajše dajo za cerkve ali za karkoli, kakor pa da bi pomagali delavcem do izobrazbe. "Izobrazujejo" jih, toda tako da je kapitalizmu v korist.

V Kaliforniji, in kot razvidimo iz listov, tudi v drugih državah, je mnogo brezposelnih delavcev. A industrija ne počiva. Obratuje in izdelava z izboljšano tehniko z map delavci več kakor pa preje z večjim številom delavcev. Posledica je, da se število brezposelnih veča. Izhod bi bil, skrajšanje delavnika in višje plače. Kompanije se branijo enega kot drugega. Ker so močnejše, je vse tako kot one hočejo. Veliko delavcev je pač nezadovoljnih, a pomagati si nočejo in neznajo.

Za izboljšanje življenjskih razmer in za odpravo krivic se bi morali organizirati v eno unijo in v eno politično stranko. Unija in stranka bi morali delati skupno na podlagi socialističnega programa. In kar velja za eno deželo, velja za ves svet. Delavstvo vsega sveta se bo osvobodilo in dobi socializem, kadar se bo organiziralo zanj. "Da, ampak delitev..."

Socialisti hočejo deliti, se potožujejo nevedni delavci, kakor da je socializem nastal zato da razdeli

imovino delavcev. S tem so jih ostrušili kapitalistični agitatorji in z mnogimi drugimi babbavi. A tudi nevedne bo srečala pamet. Število mislečih delavcev se naglo množi — pa bilo to gospodarjem prav ali ne. Socialistična literatura je velika, in socialistično časopisje v nekaterih deželah se lahko kosa z vsakim drugim, razun tega pa je pošteno urejevano. Žal, da je v tej deželi naše časopisje še šibko, kar koristi samo kapitalističnim interesom, delavstvu pa neizmerno škoduje.

Za uspavanje delavcev skrbje tudi militaristi. S svojimi paradami, propagando in drugimi sredstvi drže pozornost ljudstva kolikor mogoče nase. Govore o "sovražnikih" v tujih deželah, proti katerim se je treba pripraviti na obrambo. Govore o "sovražnikih" od znotraj (tu imajo v mislih zavedno delavstvo), ki jih je treba podučiti z lepa ali z grda, da dežela ne bo trpela nevarnosti za svojim hrbtom.

Svet se danes pripravlja za vojno posebno v zraku. In če pride do vojne kakor je l. 1914—18, bodo deževale bombe iz zraka na vasi in mesta. Vojna ne bo nič več omejena samo na vojake. V mestih so otroci, ženske, bolniki, starci. Bomba bo padla kamorkoli in eksplozija bo zadela vsakega v bližini.

Če nočete izkoriščanja, brezposelnosti in če hočete da bo čim manj vojni nevarnosti, če hočete družabni red ki bo vreden imena civilizacija, se poučite o socializmu in se pridružite onim ki se bore za novo uredbo medsebojnega sodelovanja in človekoljubnosti. — Peter E. Kurnick.

ANTON KRISTAN BO GOVORIL NA SHODU V CHICAGU 14. JULIJA.

CHICAGO, ILL. — V torek 12. julija se bo vršil pod avspicijo kluba št. 1 v dvorani SNPJ. banket, na katerem bo prisoten s. Anton Kristan s soprogo, ki je prišel v Ameriko, da prouči življenje ameriških Jugoslovancev in pa tukajšnje gospodarsko življenje.

Vsakdo, ki se želi udeležiti tega banketa, naj to sporoči pripravljalnemu odboru, v katerem so, Mary Aucin, Chas. Pogorelec, Andrew Miško, Peter Bernik, in Fred A. Vider. Če želite sporočiti svojo udeležbo telefonično, pokličite Rockwell 2864 in vprašajte za Chas. Pogorelca. Vstopnina je \$1.50.

Shod, na katerem bo predaval s. A. Kristan o položaju v Jugoslaviji in posebno na Slovenskem, bo v četrtek 14. julija ob 7:30 zvečer v dvorani SNPJ. Vstopnina, ki smo jo določili za pokritje stroškov, je 25c za osebo. — P. O.

ANTON KRISTANOVŠI SHODI.

V kolikor je določeno sedaj, ko gre ta list v tisk, se bodo vršila Anton Kristanova predavanja v naselbinah Chicago, Waukegan, Milwaukee, Sheboygan, Springfield, Cleveland, Collinwood, Detroit, Barberton, Johnstown, Campionsburg in v drugih. Datumi bodo sporočeni ko hitro bodo urejene predpriprave.

Predavanje v Waukeganu se vrši, kot je sedaj določeno, v soboto 9. julija ob 8. zvečer; v Milwaukeeju v nedeljo ob 10. dopoldne 10. julija; v Sheboyganu v ponedeljek ob 8. zvečer 11. julija. Vstopnina povsod 25c.

Drugi datumi bodo sporočeni po možnosti v tem listu, in pa v Prosveti, Enakopravnosti in Vestniku.

ZA KLUBE J. S. Z. IN DRUŠTVA V VZHODNEM OHIJU.

GLENCOE, O. — Sklep zadnje naše konference, ki se je vršila 1. maja v Bridgeportu, je bil, da se naše prihodnje zborovanje vrši enkrat pred prvim oktobrom v naselbini Blaine. Ker je dobro, da se pripravimo čim prej, apeliram na klube JSZ. in društva Izobraževalne akcije v tem okrožju, da na svojih sejah razpravljajo, kedar naj se prihodnje zborovanje naše konferenčne organizacije vrši. Klubom sem poslal po nalogu zadnje konference to vprašanje pismeno z željo, da naj mi nanj odgovore do 1. avgusta. Če kateri klub pisma ni prejel, naj o stvari razpravlja in za dopis prečita seji te vrstice. — Naša želja je, da naj bodo na prihodnji konferenci zastopani vsi klubi in po možnosti društva, in da se je udeleži čimveč sodrugov iz vseh tukajšnjih krajev.

Nace Zlemberger, tajnik Konference.

DETROITSKI KLUB J. S. Z. ZA OBRAMBO SACCO IN VANZETTIJA.

DETROIT, MICH. — Kot mnogo drugih delavskih organizacij, se je tudi klub št. 114 JSZ, aktivno zavzel za obrambo Sacco in Vanzettija. Na aprilski seji je zaključil ponovno cirkulirati peticijo proti odloku sodnika Thayerja, ki je določil teden ki prične z dne 10. julija, v katerem naj bosta Sacco in Vanzetti ubita na električnem stolu. Mi smo za popolno osvoboditev teh dveh jetnikov, ker jima krivda ni bila nikoli dokazana, pač pa govore dokazi o njuni nedolžnosti.

Sacco-Vanzetti Defense Committee mi je sporočil, da mi pošlje potrebne listine za peticije, toda do 29. junija, ko pišem ta dopis, jih še nisem prejel, dasi sem ponovno pisal zanje. Gotovo so tam zelo zaposleni. Ko hitro jih dobim, bodo razdeljene in skrbeli bomo, da bo stvar čimprej izvedena.

Medtem pa smo storili kar smo v tej akciji mogli, da rešimo dva delavska agitatorja pred justičnim umorom. — *Jože Mentony, tajnik.*

PIKNIK KLUBA ŠT. 118, J. S. Z. DOBRO USPEL.

CANONSBURG, PA. — V nedeljo 26. junija je popoldne lilo kakor iz škafe. Klub št. 118 pa je oglašal, da se na ta dan vrši njegov piknik na farmi sodruga Albina Karničnika.

Popoldne se je "popravilo", oblaki so se razšli in naš piknik se je vršil kakor določeno. Udeležba je bila velika, a bila bi vsekakor večja, če bi imeli ves dan lepo vreme.

Zahvala za delo gre posebno s. Albinu Karničniku in njegovi soprogi, kajti imela sta z nami mnogo posla. Zahvalimo se nadalje Mladinskemu tamburaškemu zboru in pevskega zboru Ilirija (oba v Canonburgu), ker sta s svojim sodelovanjem pripomogla k boljšemu efektu in zabavi.

Občinstvu, ki se je v tako lepem številu udeležilo piknika, in onim, ki so s svojimi avti vozili izletnike brezplačno na pikniški prostor, izrekamo iskreno zahvalo.

Nastopili so tudi govorniki, a podpisani tedaj radi zaposlenosti ni bil navzoč. Piknik je torej izpadel nad vse povoljao in članstvo kluba ceni prijaznost, ki sta mu jo naklonila oba zbora, občinstvo ter vsi tisti, ki so delali in pripomogli, da je priredba tako zadovoljivo izpadla. — *John Chesnick.*

IZ UPRAVNIŠTVA.

Smo v poletju, v vročih "pasjih dneh". Vse tišči na prosto, v naravo, oziroma tisti ki morejo. Tisoči in tisoči ne morejo nikamor. So privezani k plavžem, v delavnicah ali kamorkoli. A zabavo na prostem si lahko privoščijo vsi. Dvorane so skozi poletje večinom zaklenjene. Vroče je, in ljudje gredo ob prostem času ven iz razbeljenih mestnih zidov v parke, gozde, na trate, v kopališča ali kamorkoli.

V poletnih mesecih se dohodki listov navadno zmanjšajo, ker prihaja manj naročnine in imajo tudi manj oglasov. Ta ali oni piše svojemu listu, naj mu ga skozi poletje ustavi. V jeseni ga spet naroči. S tem škoduje največ sebi, ker je povzročil, da je šel marsikak dogodek mimo njega neopaženo. Pretrgal je stike z zunanjim svetom.

Če odpove list naročnik delavskega lista, je stvar še toliko slabša, kajti ravno delavci bi morali v teh težkih časih najbolj skrbeti, da so o vsem poučeni, da se ne bi gibal kakor avtomatje, ampak kot razumna bitja. Ob enem je njihova dolžnost skrbeti, da njihova glasila ne zagazijo v prevelike finančne neprilike. To skrb imajo za nedelavske liste kapitalistični interesi. Naročnina ki jo dobe kapitalistični listi sploh ni vir DOHODKOV. Dohodke jim omogočajo privatni interesi v obliki oglasov in PLAČANE propagande v obliki novic.

Navada je, ne povsod, da postanejo tudi zastopniki delavskih listov manj agilni, kadar nastopi poletna doba. Za list je to velik udarec. Odvisen je od njihovega sodelovanja, in če se mu zmanjšajo dohodki, zaide v občuten dolg, ki lahko postane zelo nevaren. Izdatki so vedno enaki. Tiskarna zahteva svoje, pošta svoje, najemnina ne preneha, pa bila zima ali leto. Sodrugi, ne pozabite na agitacijo tudi v poletnem času.

F. Petavs, Little Falls, N. Y., nam je priča, da je agitacija mogoča tudi v poletnih mesecih. Piše nam: "V Schuylerju, v bližini Cooperstowna, so tamošnji slovenski farmarji imeli piknik, katerega sem se udeležil in poskusil z agitacijo za "Proletarca". Rezultat, sedem novih naročnin. Med udeleženci sem dobil veliko simpatičarjev našega pokreta, in uverjen sem, da ob drugi priliki število naročnikov Proletarca zopet pomnožim."

Sedem novih naročnikov Proletarca na enemu pikniku farmarjev — to ni malo! Kar je bil v stanju doseči s. Petavs, lahko dosežemo v večji in manjši meri tudi drugi. Začeti je treba!

Sodrug John Košin, Girard, Ohio, ni bil zadovoljen samo s štirimi naročninami, katere je dobil do predzadnjega izkaza pod rubriko "Agitacija za razširjenje Proletarca". Predzadnji teden jih je dobil nadaljnjih petnajst — skupaj devetnajst. S. Košin ima navado, da pošilja večinoma celoletne naročnine. S tem prihrani zastopnikom pota, upravnistvu tirjatve in uknjižbe, naročnikom pa nepriliko "dvakratnega nadlegovanja".

"Slabi časi so," pravijo mnogoteri delavci. Socialisti pravimo, da pod kapitalizmom ne more biti dru-

gače. In tudi ne bo. Ali socialisti tudi vemo, da je lahko drugače, da se razmere za delavce izboljšajo — ako delavci hočejo. Pot jim kaže socialistično časopisje. Delavec, ki to časopisje podcenjuje, ki ga ne plača kadar mu naročnina poteče, ki se brani agitatorja, je materijal, na katerem sloni kapitalizem in vse kar je slabega v njemu. Če se zavedate da ste delavec, tedaj je vaša dolžnost, da **PODPIRATE** svoj tisk kakor podpira on vas.

•
 "Proletarec" ima izmed slovenskih listov razmerna najmanjše dohodke na oglasih. Malo oglasov pomeni toliko težjo borbo za obstanek. Proletarec ne priobčuje zavajalnih oglasov. Odklanja jih zemljiškim družbam, ki prodajajo stavbišča katera niso vredna toliko kot družbe hočejo; odklonil jih je že mnogoterim družbam, če je uprava smatrala, da v svojem oglašanju nimajo poštenih namenov. "Proletarec" ima zelo težak boj skozi vseh dvaindvajset let, od kar izhaja. Njegov glavni redni vir dohodkov je naročnina, ki pokriva komaj dobro polovico izdatkov. Drugo morajo pokriti oglasi, knjigarna in pa prispevki listu v podporo. Ker Proletarec ne priobčuje oglasov zavajalne vsebine, zasluži, da ga vpoštevate kadar oglašate priredbe vaših društev. Koristilo bo to njihovim priredbam in listu.

•
 Ali vam je naročnina potekla? Tekoča številka lista je 1034. Če je številka v vašem naslovu, ki je prilepljen na prvi strani, manjša, je to znamenje, da je vam naročnina potekla. Obnovite jo čim preje. Če ste dobili obvestilo o poteku, imate kavierto za odgovor priloženo. Ako naročnine ne morete takoj obnoviti, sporočite to upravništvu. Če ga zagotovite, da jo boste poravnali ko hitro mogoče, vam bo list pošiljal naprej.

•
 Na vsakih par tednov razpošljemo tistim, katerim je naročnina potekla, opomine. Razpošilja jih upravnik. Vsled zaposlenosti upravnika so pri tem delu velikokrat pomagali sodrugi in sodruginje. Opomin je poslan vsakemu, ki mu naročnina poteče, do tedna v katerem se razpošilja. Izjem ni nikakih. To omenjamo, ker se dogaja, da se oglasi kdo, ker je vsled opomina ušel. "Če nimam niti toliko kredita, da bi me počakali vsaj teden dni, predno pošljete opomin, pa ne maram več lista", piše eden. Razburil se je po nepotrebnem, kajti noben list ne postopa in ne more postopati drugače. Angleški listi sploh ne čakajo, pa bil kdorkoli. Slovenski imajo navado, da čakajo, če naročnik ne more obnoviti naročnine takoj. Angleški pošljejo opomine okrog deset dni predno poteče naročnina. Kdor je ne obnovi do dneva poteka, preneha dobivati list. In nihče se ne čuti užaljenega.

•
 Mnogo naročnikov se potruji, ko obnove naročnino, da pošljejo poleg svoje še kakšno novo naročnino. Louis Samsa, Cleveland, O., je poslal poleg svoje tudi eno novo, s pripombo, da jih bo poskušal še pridobiti in in s tem pripomoči, da se Proletarca čim bolj razširi. Tisoč takih, pa bi imeli tisoč novih naročnikov v teku pol leta.

•
 Frank Vidergar, Miners Mills, Pa., nam je pisal med drugim: "Na vaš opomin o potečeni naročnini odgovarjam, da je sedaj ne morem obnoviti, ker ne delam že par mesecev radi poškodb, ki sem jih dobil

v rovu. A obnovim jo ko hitro mogoče, in prosim, da mi list še v nadalje pošiljate." Radevolje, kajti zanašamo se, da bo vsakdo, ki nam pošlje tako sporočilo, ostal pri svoji obljubi.

Ostalih pa: Proletarec mora plačevati svoje obveznosti. Sodelujte z njegovo upravo, da bo imel pri tem čim manj težav: če se potrudimo, da ga razširimo, da mu zvišamo dohodke, bo povečan in ilustriran vsaki teden. Naprej z agitacijo za Proletarca!

USPEH PIKNIKA KLUBA J.S.Z. V GIRARDU.

GIRARD, O. — Dne 26. junija je priredil klub št. 222 JSZ. izlet v "Ilirsko Bistrico". Predpogoj za uspešen piknik je lepo vreme. Zjutraj omenjenega dne je slabo obetalo. "Kar je je," smo rekli, "danes najbrž ne bo nič s piknikom." Nekateri so šli na pikniški prostor že dopoldne "pa če bo kaj ali nič". No, in poldne je prišlo in nas pogledalo solnce ter nas zrlo s svojimi žarki ves čas. Udeleženci pa so prihajali iz Girarda, Warrena, Farrellna in drugih naselbin. Imeli smo več posetnikov kot pa smo pričakovali. Zares, dobro, so rekli tisti ki so že obupavali da bo vreme pokvarilo vso priredbo.

Girardski pevski zbor "Ljubljanski Vrt" je nam zapel štiri pesmi, proti večeru pa se je skoro ves piknik navdušil za petje in lepe pesmi so veselo donele v zrak.

Vse se je razvijalo v splošno zadovoljstvo navzočih in v najlepšem redu.

Klub št. 222 JSZ. se ob tej priliki zahvali za poset sodrugom in somišljenikom v Girardu, Warrenu, Farrellnu, Pa., in drugod, ki so pripomogli do uspeha. Ob enakih prilikah bomo naklonjenost prijateljsko vračali. — P. O.

Avtomobili -- potreba, zabava in smrt.

Avtomobili so že pred leti postali potreba. A so tudi zabava. Stotisoče ljudi se prevaža z njimi vsako nedeljo samo za zabavo. Gredo "ven", — kamorkoli. Eni drve, nemeneč se za druge. Pozno zvečer se vračajo veseljaške družbe. Pojo, vpijejo, "ljubijo" se v avtih — velika večina brez nesreče.

Pogledajo v pondeljek zjutraj v liste: štirinajst mrtvih v avtomobilskih nezgodah; več sto nevarno poškodovanih; mnogo pohabljenih za vse življenje.

V čikaškem okraju je bilo v nedeljo 26. junija ubitih v avtomobilskih nezgodah 17 ljudi; par sto jih je bilo poslanih v bolnišnice, mnogo se jih zdravi doma. Od 1. januarja do 30. junija je bilo v Chicagu ubitih v avtomobilskih nezgodah 457 ljudi . . .

Pet izmed žrtev ki so bile ubite 26. junija, so otroci. Brezbrižni voznik pridrvi s svojim avtom po stranski ulici in zavozi v otroka. Zapazi, da se je nekaj primerilo, in v strahu nagloma odpelje. Včasih ga vjamejo. Nekateri ustavi, toda se izpostavi nevarnosti, da ga pretepejo.

Ni vselej krivda voznika; v veliki večini pa povzročijo smrtne slučaje v avtomobilskih nezgodah vozniki. Tisoč ubitih v avtomobilskih nezgodah tekom enega leta samo v Chicagu — to ni malo! Kje so ranjenci, kje oni ki ostanejo pohabljeni za vse življenje — odrezane roke in noge?

Avtomobilske nezgode so ogledalo, v katerem vidimo ljudi kakršni so.

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 22. junija 1927.

Navzoči od eksekutive, Aleš, Vider, Tauchar, Maslach, Godina, Zaitz. Od nadzornega odbora JSZ., D. J. Lotrich in B. Novak; od prosvetnega odseka Kobal. Od nadzor. odbora slov. sekcije, Fr. Udovichi; tajnik Chas. Pogorelec; upravnik Proletarca Anton Zagar. — J. Turk od slov. sekcije je sporočil, da se vsled zadržka seje ne more udeležiti.

Za predsednika seje izvoljen Filip Godina.

Zapisnik prejšnje seje sprejet kot čitan.

Dopisi. — Tajnik prečita poročilo iz glavnega urada stranke o referendumu glede točke v strankini platformi, nanašajoča se na vprašanje prohibicije. Za iniciativni predlog, da se točko briše, je bilo oddanih samo 730 glasov in 1277 proti. Le majhen odstotek članov se je udeležilo glasovanja. Predlog je dobil večino v Kaliforniji, Indiani, v novoangleških državah, v severozapadnih državah in v Texasu. V Wisconsinu je glasovalo 16 članov da se točko črta in 506 članov proti. V Illinoisu se je izreklo za črtanje 59 članov in 103 proti. — Točka za modificiranje prohibicije ostane v strankini platformi torej nespremenjena.

Prečita obširno pismo s. G. A. Gerberja, blagajnika Debs Memorial Radio Fonda, v katerem se zahvaljuje J. S. Zvezi za sodelovanje in jo zagotavlja, da ta akcija ne bo brezuspešna. Omenja med drugim, da bo ta postaja služila ne samo socialistom, ampak vsem delavskim in liberalnim skupinam. Pojasnjuje, da je vsota, nabrana za House of Debs v Indianapolisu, pod upravo sodruginje W. Henry, in da bo izročena Debsovcu radio fondu.

Sprejeto na znanje.

Poročilo tajnika. — Od prošle seje 25. maja sta bila organizirana nova kluba JSZ. v West Parku, O. in v Farrellu, Pa., reorganizirana pa sta bila kluba JSZ. v Edisonu, Kans. in v Warrenu, O. V Kansasu kakor v Ohiju in v Farrellu, Pa., je govoril na shodih s. F. Zaitz, in ob tej priliki so bili klubi s sodelovanjem več sodrugov in somišljenikov ustanovljeni, oziroma reorganizirani. Kot člana *at large* sta pristopila John Kobi in njegova soproga Marie v Duluthu, Minn.

Danes šteje JSZ. 53 aktivnih in 3 neaktivne klube. Slednji so v naselbinah Meadowlands, Pa., Bridgeville, Pa., in Triadelphia, W. Va. Zadnji je že dolgo prizadet vsled stavke premogarjev.

Izjemne znamke prejemajo klubi Bridgeport, Blaine, Piney Fork in Maynard v Ohiju, in Edison, Arma ter Cockerill v Kansasu. Vsi so v stavkovnem okrožju.

Leo Zevnik, La Salle, Ill., je poslal preostalo blagajno kluba št. 4 v znesku \$2.71. Piše, da klub v doglednem času morda oživi, dotedaj pa naj Zveza hrani njegovo imovino. Ker je klub imel po nekaterih zahtevah tudi nekaj delnic lasalskega Slovenskega doma, sem se obrnil tja s prošnjo, naj mi stvar pojasni. Naša pravila določajo, da pripade vsa imovina klubov, ki prenehajo, Zvezi, katero jim povrne v slučaju, da se reorganizirajo.

Klub št. 60 v Gillespie je postal neaktiven, kar je v veliki meri krivda tajnika s. Kallana, ker je odpotoval brez da bi obvestil članstvo da si izvoli novega tajnika. Za ureditev klubovih poslov se je zavzel s. John Krainz.

V fond za Debsovo radio postajo je potom naše

Zveze prišlo do 17. junija \$328.08. Društva se precej dobro odzivajo in naši klubi pridno sodelujejo.

Naj ob tej priliki tudi omenim, da pride v to delo na obisk s. Anton Kristan. Bilo bi umestno, da bi ga ob tej priliki povabili da bi predaval v nekaterih večjih naselbinah o položaju v Jugoslaviji in drugod. Seja naj ukrene kakor se ji zdi potrebno. — Poročilo tajnika sprejeto.

Za prosvetni odsek omenja Pogorelec, da vrši svoje običajne funkcije; največ posla ima z dramatično, to je, z razpošiljanjem iger in navodil.

Zaitz k temu poročilu dostavlja, da je čital v zapisniku collinwoodske konference JSZ., da je sprejela predlog, s katerim priporoča Zvezi, da naj Izobraževalna akcija stopi v zvezo s "Svobodo" v Ljubljani ter uredi svoje delovanje v istem smislu kakor ga vrši "Svoboda". Vprašuje tajnika, če je tej konferenčni organizaciji že poslal kakšno pojasnilo z ozirom na tisti predlog. Pogorelec odgovarja, da je pisal tajniku Gardenu o stvari.

Za stavbinski fond JSZ. poroča s. Zaitz:

V tem letu, izven posebnega odbora, ki ga je izvolil klub št. 1, ni bilo nobene večje agitacije za dom JSZ. in Proletarca. Bil sem zaposlen januarja s sejami, potem z majako številko lista, in pa s shodi v Kansasu in Ohiju. Dohodki v drugem četrtletju tega leta znašajo samo \$70.68, in to do 22. junija, ko sem zaključil račune. Celoten pregled je sledeči:

Dohodki aprila, maja in junija .....\$ 70.68
Prenos od prvega četrtletja 1927 ..... 5,897.40

Skupaj \$5,968.08

Razdelitev gotovine:

Delnice Jugoslovanskega stav. in pos. društva \$5,534.47
Čekovni račun 433.61
Skupaj kot prej \$5,968.08

Vsa vplačila dosedaj so znašala \$6,007.18

Izplačan je bil delež pokojnega John

Lipuziča \$30.00
Poslovne knjige 9.10
Skupaj 39.10

Blagajna dne 22. junija 1927 .....\$5,968.08

Obresti od vsot ki jih imamo v Jugoslovanskem stav. in pos. društvu niso doštete, razun one katere smo prejeli z delnicami stavbinskega društva, katere so bile preje v posesti kluba št. 1. Če bi vzeli sedaj vsa denar iz stav. društva, bi dobili kakih \$250 obresti. Naša čista imovina znaša torej nad \$6,200.

Pregled obveznosti na neplačanih delnicah:

Obveznosti klubov JSZ. \$2,030.00
Obveznost slovenske sekcije 5,000.00
Obveznost društev 40.00
Obveznosti posameznikov 662.82
Skupaj obveznosti 7,732.82

Skupaj gotovina in obveznosti \$13,700.90

Delničarji se dele: delnic

Klubi in dve konferenci JSZ. imajo 239
Slovenska sekcija J. S. Z. 220
Društva 6
Posamezniki 83

Skupaj 548

Več poročila podam zaeno s seznamom delničarjev enkrat meseca julija.

Poročilo tajnika stavbinskega odseka se sprejme na znanje.

S. Pogorelec želi, naj s. Zaitz poroča o vtisih, ki jih je dobil na svoji turi v Ohiju in deloma v Penni. Zaitz opiše razmere v naselbinah z ozirom na

naše gibanje, in naglašajo, da kar najbolj potrebujemo, je več aktivnih članov. Posebno primanjkuje povsod med našim narodom ljudi, ki bi bili sposobni in voljni delati na prosvetnem polju.

Se preide na razno. — Pogorelec omenja, da s. Čebular, Vandling, Pa., svetuje, naj se bi agitacijski odbor za Debsovo radio postajo obrnil za prispevke tudi na lokale U. M. W. of A.

Tauchar predlaga, da naj tajništvo v tem smislu svetuje newyorškemu odboru.

Zaitz je mnenja, da to ni potrebno, kajti odbor ki vodi agitacijo za nabiranje sredstev je razposlal že tisoče in tisoče pisem in gotovo jih pošilja tudi unij-skim lokalom. Verjetno pa je, da jih ne pošilja vsem. Le če je bil kje kak lokal izpuščen, in se je nadejati odziva, se naj tistemu odboru sporoči naslov s priporočilom, naj se obrne nanj.

Taucharjev predlog sprejet.

Se preide na vprašanje, dali naj podvzamemo korrake za organiziranje shodov, na katerih bi predaval Anton Kristan.

Lotrich vprašuje, če bi nam to v čem koristilo.

Zaitz pravi, da se je govorilo o priporočljivosti, da izrabimo to priliko A. Kristanovega poseta, že večkrat, od kar smo izvedeli, da misli priti na obisk v Ameriko. Ne misli, da bi imel A. Kristan agitacijske govore, ker ne prihaja sem s tem namenom, ampak bi nam lahko s svojega stališča in upogleda predaval o položaju v Jugoslaviji in o izglelih za konsolidacijo delavskega gibanja na Slovenskem. Ni potrebno, da bi govorili med nami samo tisti s katerimi se absolutno strinjamo. Delavstvo ni na škodi, ampak mu koristi, če posluša vsakega ki je priznan predstavnik enega ali drugega pokreta, kakor poslušajo trgovski in industrialni krogi na svojih sestankih ljudi ki zastopajo razne nazore.

Godina pojasnjuje vsebino A. Kristanovih pisem, ki so jih prejeli nekateri sodruzi, in istotako pojasnjuje Zaitz.

Alesh, Maslach in Kobal se izražajo za organiziranje A. Kristanove predavateljske ture.

Udovich izraža, da nam bo to mogoče več škodovalo kakor koristilo, kajti Kristani niso popularni ne tukaj ne v Jugoslaviji. Kot razume, A. K. ni član stranke in ne bo med nami kot predstavnik socialističnega gibanja na Slovenskem.

Zaitz pravi, da je v Proletarcu z dne 23. junija članek, iz katerega lahko razvidi vsakdo kdo je Anton Kristan.

Vider predlaga, da eksekutiva JSZ. indorsira A. Kristanovo predavateljsko turo. Sprejeto.

Kobal predlaga, da se izvoli odbor treh članov, ki bo imel nalogo predavanja organizirati in jih oglašati. Sprejeto. Izvoljeni v ta odbor so bili Chas. Pogorelec, Andrew Kobal in F. S. Tauchar.

Zaključek seje.

"Hrvatski list" postane dnevnik?

"Hrvatski list", New York, ki izhaja trikrat na teden, vprašuje svoje čitatelje, ako so zato, da postane dnevnik. Stal bi deset dolarjev letno in bi izhajal na 6. straneh. "Hrvatski list", ki je "ultra-hrvatsko" glasilo, je list, ki se izplačuje. Ima mnogo oglasov in veliko naročnikov. Naročnina sedaj je pet dolarjev letno. Ako postane "Hrvatski list" dnevnik, in pri tem celo dnevnik ki bo delal profit, — bo to največ zasluga "Radnikovih" ljudi, ki izgubljajo vsled svoje neumne taktike in nevednosti na vseh straneh.

Debs Memorial Radio Fund.

II. izkaz.

V sklad za W-DEBS Radio Station, ki bo spomenik pokojnemu sodruhu Eugen V. Debsu, so prispevala društva, socialistični klubi in posamezniki sledeče vsote:

Cicero, Ill.: Fr. Margole 51c; po 25c: Fr. Podlizec, Fr. Murn, John Križanič in Ignatz Marincich, skupaj \$1.51. (Poslal John R. Sprohar).

Chicago, Ill.: Nabrano na seji dr. št. 1, SNPJ. (poslal Fr. Alesh). Prispevali so: po \$1: Fr. Alesh in B. Kaltinger; po 50c: Ig. Janc, Ant. Medved, Fr. Bizjak; po 25s: J. Zore, F. Raih, J. Krašovec, N. Krznarič, J. Gregorich, T. Novak, M. Selak, L. Kopach, L. Repovš, F. Sajevec, M. Mihelich, J. Zupančič, F. Zvokel, A. Pintar, A. Trojar, M. Skočir, J. Werschaj, L. Mohar, in M. Lepe; J. Kopach 10c. Skupaj \$8.35.

Orient, Ill.: Dr. št. 160, S. S. P. Z. \$2.00.

Christopher, Ill.: Dr. št. 339, SNPJ. \$2.00.

Woodward, Iowa: Dr. št. 328, SNPJ. \$5; John Pust \$1; po 50c: Louis Vozel, Fr. Tamše, Fr. Burk, Fr. Maškon, Jack Podlesnik; po 25c: Ant. Ausich, Ant. Rome, Jack Močnik. Skupaj \$9.25. (Poslal Ant. Ausich).

Saginaw, Mich.: Nabrano an seji dr. št. 473, SNPJ. \$3.50, (poslala Angela Grayzar).

Ironton, Minn.: Dr. št. 197, SNPJ. \$3.00.

Jacksonville, Kans.: Dr. št. 281, SNPJ. \$2.50; Andy Pikelj 50c; po 25c: Geo. Bogataj in Jakob Baloh, skupaj \$3.50, (poslal Andy Pikelj).

Barberton, O.: Dr. št. 48 SNPJ. \$5.00.

Demont, Pa.: Po 50c: Jos. Gredenc, Ant. Kastelic, L. Gredenc, Ant. Hribar in Jos. Paulich. Skupaj \$2.50, (nabral in poslal Jos. Paulich).

Muskegon Heights, Mich.: Dr. št. 266, SNPJ. \$1.00.

Collinwood, O.: Dr. št. 312, SNPJ. \$5.00.

Philippi, W. Va.: Po \$1: L. Bartel, Frances Bartel, Geo. Cetnarovski; po 50c: Fr. Polanc, Anna Polanc, A. Bartel, Angela Bartel, Fr. Gassar, Frances Gassar, Ivana Gassar, Angela Gassar, Mt. Zužek, Val. Matko, Alojzija Matko in Louis Mihačec, skupaj \$9.00, nabral in poslal Fr. Gassar).

Blaine, O.: (Nabral na seji dr. št. 333 SNPJ. Fr. Kovach). Prispevali so: po 50c: Mart. Lapornik, Joe Vičič; po 26c: Louis Zupančič in Terezija Zupančič; po 25c: Paul Illovar, L. Androžna, L. Kožel, Mart. Bončina, Fr. Straus, Fr. Kovach; po 10c: St. Mesojedec, Fr. Renko, A. M. Bradley, Fr. Mihelčič in M. Smrdelj, skupaj \$3.52.

Yale, Kans.: (Nabrano na seji dr. št. 14, SSPZ. po-

Anton Kristan

bo govoril na shodu, ki se vrši v četrtek 14. julija ob 8. zvečer v dvorani S. N. P. J., Chicago Ill. Vstopnina 25c za osebo. Govoril bo o položaju v Jugoslaviji in drugod.

slal John Pečar). Prispevali po 50c: Fr. Šetina; po 25c: John Jančič, John Sraj, John Pečar, Joe Bratkovich, Joe Knez in Karl Lenasi, skupaj \$2.00.

Burgettstown, Pa.: Dr. št. 139 SSPZ. \$2; Dr. št. 287, SNPJ. \$1; Jos. Pompe 50c. Skupaj \$3.50, (poslal Fr. Laurich).

Port Washington, Wis.: Dr. št. 485, SNPJ. \$2.50.

Krayn, Pa.: Dr. št. SSPZ. \$2.00.

Detroit, Mich.: (Nabrano na seji dr. št. 123, SSPZ., poslal John Erjavec). Prispevali: Dr. št. 123, SSPZ. \$2; po 50c: Ant. Potokar, John Erjavec, Fred Hribar; po 25c: Jos. Hren, Andrew Grum, P. Verderbar, Leo Junko, John Brencich, Jos. Vucich, Jos. Aubel, John Skrbina, John Plahutnik, John Selišnik in Fr. Ivanc. Skupaj \$6.25.

St. Michael, Pa.: Dr. št. 190, SNPJ. \$2; Henrik Pečarič \$1; Nik. Kavček 68c; po 50c: John Nadu, Fr. Bestelak, Fr. Hočevar, Louis Pirc, Julius Gmajnar, M. Pragar, T. Dremelj, Dem Zimes, Fr. Bizjak, Ant. Zalepel, in Fr. Kumerday; M. Pirc 30c; John Zupančič 27c; po 25c: Ig. Skufca in Fr. Zaletel. Skupaj \$10.40 (poslal Fr. Kumerday).

Carson Lake, Minn.: Dr. št. 125, SNPJ. \$2.50.

Lowber, Pa.: Dr. št. 583, SNPJ. \$1.50.

Harwick, Pa.: Dr. št. 176, SSPZ. \$2.00.

Chicago, Ill.: Dr. št. 559, SNPJ. \$10.00.

De Pue, Ill.: Dr. št. 130, JSKJ. \$5.00.

Farmington, Ill.: Po 25c: Fr. Hikel, John Majdič, Sem Mihelič, M. Jurenjak in Adam Jurenjak; Fr. Hrvatini 23c, skupaj \$1.48, (poslal Fr. Hrvatini).

Tacoma, Wash.: Dr. št. 176, JSKJ. \$2.50.

Canton, O.: Dr. št. 315, SNPJ. \$5.00.

Forest City, Pa.: Dr. št. 124, S.N.P.J. \$10.00.

Sheboygan, Wis.: Dr. št. 344, S.N.P.J. \$25.00.

Cleveland, O.: (Nabrano na seji dr. št. 566, SNPJ., poslal C. L. Stritof) prispevali po \$1: Carl Segulin in

Tony Gerchman; po 50c: Vatro J. Grill, Anton Garden, Mary Zakrajšek, Joe Fifolt, Otto Tekauc Jr.; po 25c: Joe Widmar, Neimenovan, Ant. Stritof in John Stritof; po 10c: Ann Gornik, Mary Grill, Agnes Balend, Vera L. Kushlan in Martin Premro, skupaj \$5.50.

Braddock, Pa.: Dr. št. 300, SNPJ. \$5.00.

Coverdale, Pa.: Nabrano na seji dr. št. 427, SNPJ. \$5.16, (poslal Frank Bait Jr.).

Los Angeles, Calif.: Dr. št. 462, SNPJ. \$5.00.

Triadelphia, W. Va.: Članstvo dr. št. 425, SNPJ. po 5c vsak, skupaj \$2.65, (poslal Fr. Tomazin).

Clinton, Ind.: Klub št. 41, JSZ. \$10.00.

Chicago, Ill.: Karl Kovačič \$1.00.

Indianapolis, Ind.: Dr. št. 34, SNPJ. \$5.00.

Warren, O.: Dr. št. 321 SNPJ. \$10.00.

Glencoe, O.: Dr. št. 54, SNPJ. \$2.00; Klub št. 2, JSZ. \$5. Skupaj \$7.00.

Conneaut, O.: Dr. št. 237, SNPJ. \$2.00.

Mt. Clemens, Mich.: Ana Sedminek, \$2.00.

Collinwood, O.: Klub št. 49, JSZ. \$10.00.

Ely, Minn.: Dr. št. 268, SNPJ. \$10.00.

Springfield, Ill.: Klub št. 47, JSZ. \$15.00.

Diamondville, Wyo.: Frank Grum \$1.00.

Forest City, Pa.: Klub št. 10, JSZ. \$10.00.

Lloydell, Pa.: Klub št. 181, JSZ. \$2.00.

Skupaj \$280.57, prejšnji izkaz \$328.08, skupaj do 1. julija 1927 \$608.65.

Tajništvo J. S. Z.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213

Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

VAM SE BO IZPLAČALO!

Ako hočete imeti čevlje popravljene lično, trpežno, ter po zmerni ceni, jih prinesite k meni v popravilo. Delo jamčeno. — Se priporočam rojakom.

FRANK DACAR,

5906 St. Clair Ave.,

CLEVELAND, O.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regali, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali amerišanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se tople priporočam.

Frank Mivšek

COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

Listu v podporo.

XX. izkaz.

Tire Hill, Pa.: Frank Meden 25c.*Collinwood, O.:* Joseph F. Durn \$1.*Chicago, Ill.:* John Chemazar \$1.*Cleveland, O.:* F. Vidmar \$1; Edvard Barnisel 25c, skupaj \$1.25.*Pittsburgh, Pa.:* Anton Chater 50c; John Ban 20c, skupaj 70c.*Clinton, Ind.:* Klub št. 41, JSZ. \$2; Andrej Cizej 50c; Andrej Krapuš 25c, skupaj \$2.75. Skupaj v tem izkazu \$6.95. Zadnji izkaz \$402.41, skupaj \$409.46.

Popravek: V zadnjem izkazu iz Waukegana se je glasilo Martin Judnich \$1. Pravilno bi se moralo glasiti: Martin Zaiber \$1. Toliko prizadetim v pojasnilo.

Prispevki za prvomajsko številko "Proletarca".*Bon Air, Pa.:* Peter Bukovec 25c.*Girard, O.:* John Kosin \$1.25; Andrej Krbina 50c; po 25c: Ant. Dobrovolje, Matija Leskovec, George Dobrovich, John Hočevan, John Tancek, Frank Zorko, Frank Gorenc, John Kozlevčar, Peter Yaklevich, Fr. Ban (poslal John Kosin), skupaj \$4.25.*Bearcreek, Mont.:* Frank Daniček 25c.*Vandling, Pa.:* Po 50c: Joseph Čebular, John Vogel, skupaj \$1.*Willard, Wis.:* Mike Krulc 40c.*Butte, Mont.:* Frank Kosmatin 25c.*Chicago, Ill.:* Joseph Oblak 50c.*Lloydell, Pa.:* Tony Zalar \$2.*Pittsburgh, Pa.:* Anton Chater 25c.*Lincoln, Ill.:* Frank Metelko 24c.*Cleveland, O.:* Louis Samsa 50c.

Skupaj v tem izkazu \$9.89. Zadnji izkaz \$362.80, skupaj \$372.69.

V stari kraj so odpotovali:

Ilija Momič, v Zagreb; Tome Lacković v Pleševicu; Rudolf Crnković s soprogo v Brod, Morava; Anton Budi v Strmec; Ignac Perčič v Jurovec; Jakob Vojvodić v Novake; Jožef Balažič v Dol. Bistrice; Štefan Hrabčak z soprogo v Namestovo; Gregor Petruša v Javornik; Karol Vinš s soprogo v Pečino; Martin Kokovec v Kalinovo; Božena Čevinka s sinom v Solovico; John Vrtisko s soprogo in hčerko v Senočet; Štefan Graj v Srednjo Bistrice; Vekoslav Pruha s soprogo v Vlašino; Katarina Lajda v Vrbovo; Josef Rada v Zborov; John Šmahaj v Suhovo; Rev. M. Schamberger v Neapol; Frank Kasanda v Ponedraž; Frank Černi s soprogo v Prago; Josef Dušak s soprogo v Prago; Emmilie Mullerova v Svitavo; Rev. Leonard Schlim v Neapol; Rev. Josef F. Bauer v Vel. Mezirič; Rudolf Dohnalek in soproga v Prago; Emilie Selimos v Pisak; Karol Potužak v Mirenč; Štefan Mostek v Vlčnovo; Frank Kubec in soproga v Prago; Martin Majerek v Prihod; Marija Veselkova v Brezolub; Marija Kubikova v Ivaniče; Štefan Jurca s soprogo v Loko; Frank Pek in soproga v Teplič; Marija Zitek in hčerka v Pilzen; Jože Kilian v Pilzen; Frank J. Mrazek s soprogo ter sinovi v Prago; John J. Chvatal in soproga v Prago. Vsi imenovani so bili odpremljeni potom parobrodnege oddelka *Kaspar American Banke, 1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill.*

KNJIGARNA "PROLETARCA".

Najpopolnejšo zalogo izbranih slovenskih knjig ima v Ameriki knjižarna "Proletarca". V zalogi knjige najboljših slovenskih pisateljev in prevodi iz svetovne literature. V zalogi tudi angleške knjige, med njimi angleški prevod Cankarjevega "Hlapca Jerneja". Pišite po cenik.

Z VSAKIM LETOM

raste naša dolžnost in odgovornost napram velikemu številu onih, kateri stopnjema vlagajo svoje prihranke v hipoteke (mortgage) in bonde, katere mi prodajamo.

To velja posebno v današnjih časih, ko morajo biti imetja oprezno in razumno ocenjena, kar je mogoče le z večletno prakso, brez katere ocenitve ne bi mnogo veljale.

Posamezni vlagatelj nima tehkušenj, v katere se mi že 40 let posebno poglobljamo.

Denarne pošiljke
v Jugoslavijo po zelo
zmernih cenah.

Kaspar American State Bank
1900 Blue Island Avenue,
Chicago, Ill.

ZAUPAJTE SVOJE POSLOVANJE NAŠIM DOLGOLETNIM SKUŠNJAM.